

ವಚನ ಯುಗ: ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಎದುರಾದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು

– ಡಾ. ದೀಪಿಕ ಬಿ. ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ರಾಮನಗರ

Abstract: ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ವಚನಕಾರರ ಮುಂದಿತ್ತು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಲೇ ದೇಸಿಯತೆಯ ನೆಲೆಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಾಣ ತೊಡಗಿದವು. ವೈದಿಕಶಾಹಿಯ ಜೊತೆಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟುವ ಕಡೆಗೆ ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಶಂಕರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನಂತಹ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ವಚನಯುಗ ಯಾಕೆ ಮುಖ್ಯ? ವಚನಕಾರರ ಧೋರಣೆಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ಮರು ಓದಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲೈಸಿದ ಚಂಪುಯಗವಾಗಲಿ, ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲೈಸಲಾಗದೆ, ವಿರೋಧಿಸಲಾಗದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬರಹಗಾರರಿಗಾಗಲಿ ವಚನಯುಗ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಾವಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ದೇಸಿಯತೆಯೆಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿದ್ದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ.

Key Words: ವೈದಿಕಶಾಹಿ, ವೀರಶೈವ, ಕಟ್ಟುಪಾಡು, ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಚನಕಾರರು, ಪ್ರಭುತ್ವ, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮ, ಮುಖಾಮುಖಿ, ಆಡಳಿತ, ಭಂಡಾರ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಅಮಾನವೀಯ.

ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ವಚನಕಾರರ ಮುಂದಿತ್ತು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಲೇ ದೇಸಿಯತೆಯ ನೆಲೆಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಾಣ ತೊಡಗಿದವು. ವೈದಿಕಶಾಹಿಯ ಜೊತೆಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟುವ ಕಡೆಗೆ ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಶಂಕರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನಂತಹ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ವಚನಯುಗ ಯಾಕೆ ಮುಖ್ಯ? ವಚನಕಾರರ ಧೋರಣೆಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ಮರು ಓದಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲೈಸಿದ ಚಂಪುಯುಗವಾಗಲಿ, ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲೈಸಲಾಗದೆ, ವಿರೋಧಿಸಲಾಗದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬರಹಗಾರರಿಗಾಗಲಿ ವಚನಯುಗ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಾವಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ದೇಸಿಯತೆಯೆಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿದ್ದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ.

ರಾಜನ ಆಡಳಿತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಭಂಡಾರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಸುತ್ತಾ ಸುತ್ತಿದ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ಅನೇಕ. ಭಂಡಾರದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಸಿಯಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಬಿರುಕುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬುವವರ ಮೂದಲಿಕೆಗೆ, ಅವನೇನು ರಾಜನ ಕೈ ಬಂಟ, ಜೇನು ಕಿತ್ತು ತುಪ್ಪ ತಿನ್ನದೆ ಇರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಎನ್ನುವವರ ವ್ಯಂಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ತನ್ನ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

‘ಎನ್ನೊಡಲಿಂಗಿ, ಎನ್ನೊಡವೆಗೆ, ಎನ್ನ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಂದು
ಕುದಿದನಾದರೆ ಎನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಮನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ’

ನಾನೇನು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಯಾರಿಗೂ ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಜನಪರವೆಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ

ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದವನಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಜನರ ಒಳಿತಿಗೆ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಅಮಾನವೀಯ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿ ಮಹಾಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಾಗ ಬಸವಣ್ಣ ಅನೇಕ ಬಿರುಕುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಾನೆ..

‘ಭವಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಗದ್ದುಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳ್ಳಿದುರ್
ಒಲೈಸಿಹನೆಂದು ನುಡಿವರಯ್ಯ ಪ್ರಮಥರು
ಕೊಡುವೆನುತರವನವರಿಗೆ. ಕೊಡಲಮ್ಮವೆ
ಹೊಲೆ ಹೊಲೆಯರ ಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕು’೨

ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನೇ ಅಲ್ಲ ಇಡೀ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ವಿರೋಧಿಸಿದವನು ಬಸವಣ್ಣ. ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಲಭಿಸಬೇಕೆ ವಿನಹ, ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಕಲಚೂರಿಯ ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವನು. ತಲೆದಂಡ ನಾಟಕಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ‘ರಾಜ್ಯಭಾರ ಒಂದು ಕಾಯಕ. ಅದು ಹುಟ್ಟಾ ಬರತಕ್ಕಂಥಾ ಹಕ್ಕಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನ ಮಾಡೋ ಅಧಿಕಾರ ಗಳಿಸಿಕೋಬೇಕು. ಆಮ್ನಾಲ ಅದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.’೩ ಎಂದು ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ. ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಜನೊಳಗೆ ಸಿಲುಕದಿರುವಷ್ಟೆ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಜನರನ್ನು ನಂಬಿಸುವುದು, ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಒಪ್ಪಿಸುವುದು. ಭವಿಗಳಾಗಿ ಶರಣರಾಗುವವರ ಆಂತರಿಕ ಜಗತ್ತು ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿದೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ದುರ್ದ ಅವತ್ತಿನ ವಚನಕಾರ ಎದುರಿತ್ತು. ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರಿಗಿಂತ ಬಸವಣ್ಣನ ಮುಂದಿದ್ದ ಸವಾಲುಗಳು ಬೇರೆ. ಸಂಕ್ರಮಣದ ನಾಯಕನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಂದೆಡೆ ಶಿವಶರಣರನ್ನೂ ಶರಣರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ, ಉಳಿದ ಶರಣರು ಎತ್ತುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸಹ ಬಸವಣ್ಣ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಬಸವಣ್ಣ ಹೊಸದಾಗಿ ಶರಣರಾದವರಿಗೆ ಅಮೂರ್ತತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲಾರದೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಜಾತಿಯಾಧಾರಿತ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶದ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಬಹುದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಆದರೆ ಇದು ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ

ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ಅಲ್ಲಮ ಈ ವೈರುಧ್ಯವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ಥಾವರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಲಿಂಗದ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅಲ್ಲಮ ವಚನ ಇದು: 'ಎನಗೊಂದು ಲಿಂಗ, ನಿನಗೊಂದು ಲಿಂಗ

ಮನೆಗೊಮ್ಮೆ ಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು, ಹೋಯಿತ್ತಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿ ಜಲವ ಕೂಡಿ!

ಉಳಿಮುಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವ ಮನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲದೆ? ಗುಹೇಶ್ವರ'ಳ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಯ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ ಅಲ್ಲಮನಿಗಾಗಲಿ, ಅಕ್ಕನಿಗಾಗಲಿ, ದಾಸಿಮಯ್ಯನಿಗಾಗಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗಾಗಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾಯಕದ ಮೂಲಕ, ಆರಾಧ್ಯದೈವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಅಂಟಿದರೂ ಅಂಟದಂತೆ ರಾಜತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಮೀರಬೇಕಿದೆ, ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಶರಣನಾಗಿಸಬೇಕಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶರಣತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಸವಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು:

'ಜೋಳವಾಳಿಯಾನ್ವಲ್ಲ, ವೇಳೆಯಾಳಿಯವ ನಾನಯ್ಯಾ;

ಹಾಳುಗೆಟ್ಟೋಡುವ ಆಳು ನಾನಯ್ಯ;

ಕೇಳು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

ಮರಣವೆ ಮಹಾನವಮಿ.'೫

ನೂರು ಜನ ತಪ್ಪನ್ನು ಸರಿಯೆಂದು ವಾದಿಸಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯೆಂದು ಈ ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸರಿಯನ್ನು ತಪ್ಪು ಎಂದರೆ ಈ ಸಮಾಜ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಡಿದ ಸಮಸ್ಯೆಯಿದು. ಅವನೆಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಂಡಾರದ ಕೀಲಿಕೈ ಹಾಗೂ ಅವನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಬಸವಣ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಜಾತಿವಂತ ಅಂತ ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ 'ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮಗನ ದಾಸಿಯ ಮಗನು, ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಮನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗಳು ಬೆರಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಗವ ಮಾಡಿದರು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉಟ್ಟಿದ ಮಗ ನಾನು' ಎನ್ನುವ ಬಸವಣ್ಣನ ನೋವು ಅಪಾರ. ತನ್ನನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ವಚನಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಅಂತ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಳಸಮುದಾಯವನ್ನೇ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ ನನ್ನ ಕುಟುಂಬವೆಂದರೆ ಅದು ಮಹಾಮನೆಯ ಶರಣರ ಗುಂಪು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

VOL- 01, ISSUE - 02,

SEPTEMBER -OCTOBER, 2025 / 79

‘ಅಪ್ಪ ನಮ್ಮ ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನ,
 ಬೊಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ
 ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನೆಮ್ಮಯ್ಯ ಕಾಣಯ್ಯ;
 ಅಣ್ಣನು ನಮ್ಮ ಕಿನ್ನರ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ;
 ಎನ್ನನೇತಕ್ಕರಿಯರಿ ಕೂಡಲ ಸಂಗಯ್ಯ’^೬

ಈ ವಚನದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ‘ಎನ್ನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಅರಿಯರಿ? ಕೂಡಲ ಸಂಗಯ್ಯ’ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಾ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ನೀನೇಷ್ಟೇಯಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ನಿಮ್ಮೊಡನಿದ್ದು ನಿಮ್ಮಂತಾಗದೆ ಇರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು ಎಂಬುದಂತು ಸತ್ಯ.

ಬಸವಣ್ಣ ಜೋಳವಾಳಿ ಮತ್ತು ವೇಳೆವಾಳಿಯ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಾಗ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನದ, ಆಶ್ರಯದ ಋಣ ಅವನನ್ನು ಬಂದಿಸಿದೆ. ಅದರೊಳಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಕರ್ಣನನ್ನು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೇ ಪಂಪನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ರಾಜತ್ವವನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶಿವಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತನ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕೂರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದವರು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಬರುವಂತವರು. ನಾನು ವೇಳಾವಾಳಿ ಶಿವಶರಣ. ನನ್ನ ನಿಷ್ಠೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಶರಣರ ಕೂಟಕ್ಕೆ ವಿನಹ ಅರಮನೆಗಲ್ಲ. ಎನ್ನವ ಬಸವಣ್ಣ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೆಟ್ಟಾಗ ಹಿಂಸೆ, ಅತಿಯೆನಿಸಿದಾಗ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದ ಕಡೆಗೆ ನಿಜ ಶರಣರೊಡನೆ ನಡೆದದ್ದು.

ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವ, ಜನರ ತೆರಿಗೆಯ ಆದಾಯ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಭಂಡಾರದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಸವಣ್ಣ ಎಂದು ಅಪವಾದ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಂದಿನ ಪುರೋಹಿತಶಾಯಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ. ಭಂಡಾರದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ದಾಸೋಹದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹಾಗಾಗಿ ಪವಾಡದ ಬಸವಣ್ಣನೆಂದು ಜನ ಕರೆದಾಗ ಅವನಿಗಾದ ಇರಸುಮುರಿಸು ಅಪಾರ. ಯಾವುದನ್ನು ಮೌಢ್ಯ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದನೋ ಅದರೊಳಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಿಲುಕಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ಅಸಮರ್ಥನಾದೆ.

‘ಹೊನ್ನಿಗೊಳಗೊಂದೊರೆಯ, ಸೀರೆಯೊಳಗೊಂದೆಳೆಯ ಇಂದಿಂಗೆ, ನಾಳಿಂಗೆ ಬೇಕೆಂದೆನಾದರೆ, ನಿಮ್ಮಣೆ! ನಿಮ್ಮ ಪುರಾತನರಾಣೆ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಮನೆಯ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಹಣ ತೆಗೆದಿದ್ದಾನೆ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಶಿವ ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾರ್ನಾಡರು ತಲೆದಂಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದು ಹೀಗೆ: ‘ನಿನ್ನ ಶರಣ ಸಂಮಾಜಕ್ಕೆ ನೀನು ಪವಾಡ ಪುರಷ ಬಸವಣ್ಣ ಆಗೋದು ಬೇಕು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳ್ಳ ಬಸವಣ್ಣ ಅಂತ ಕರಿಯೋಕು ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡಾಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಲೆನೋವು ತಿಳಿಕೋ, ಬಸವಣ್ಣ ಇದ ತಲೆನೋವು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕಾಡೀತು.’⁷

ಬಸವಣ್ಣ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಅಂದು ನಡೆಸಿದ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವೋ ಈ ಬೊಕ್ಕಸದ ಲೆಕ್ಕವೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲಾಗದ ಸಮಾಜ ಅವನನ್ನು ಚಾರಿತ್ರ್ಯಹೀನನಾಗಿಸುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಅಪಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಲೇಪಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಬಯಸದ, ನನ್ನವರೆಂದರೆ ಶರಣರೆಂದು ಬದುಕಿನ ಬಸವಣ್ಣನ್ನು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಕೂರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಅವನ ವಚನಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ನಾಯಕತ್ವವೆನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 42, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

2.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 42, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

3.ತಲೆದಂಡ- ಪು. ಸಂ. 23, ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

4.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 24, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

5.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 43, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

6.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 41, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

7.ತಲೆದಂಡ- ಪು. ಸಂ. 27, ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1.ತಲೆದಂಡ-ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

2.ಬಸವಣ್ಣ ವಚನಗಳ ಓದು - ಸಿ.ಪಿ.ನಾಗರಾಜ, 2019, ನಾಗು ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು

3.ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ -ಡಾ. ಎಮ್. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, 2008, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು

4.ವಚನ ಕಮ್ಮಟ- ಕೆ.ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, 1983, ಬೆಂಗಳೂರು.